ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ ΔΥΣΚΟΛΑ ΚΑΙ ΧΑΛΑΡΩΜΕΝΑ

Τό θέατρο στή Θεσσαλονίκη τού '86 - 87

Η «Πειραματική Σκηνή» τής «Τέχνης», τό «Θεατρικό Εργαστήρι», ή «Θεατρική Αναζήτηση» καί τό «Καφέ - Θέατρο» τής «Αντιγονιδών 13». Η έκπληξη άπό τήν «Παιδική σκηνή» τού δήμου Καλαμαριάς, ή «Θεατρική Λέσχη Βόλου» καί ή «Φιλουμένα Μαρτουράνο» – Η παρουσία τού Κρατικού Θεάτρου Βορ. Ελλάδος καί οί έπιχορηγήσεις τού ύπ. Πολιτισμού.

Γραφει η Ηρω Βακαλοπουλου

«Φιλουμένα Μαρτουράνο» – μιά άπό τίς μεγάλες φετινές έπιτυχίες στό θέατρο τής Θεσσαλονίκης. Τό έργο παρουσίασε ό θίασος Βουγιουκλάκη – Παπαμιχαήλ

ΠΟΛΥ φτωχή, δύσκαμπτη, μονότονη καί περιορισμένη άπό θεατρική άποψη ή χρονιά πού μάς άφησε. Συρόμενη στήν κυριολεξία άπό τήν άνάγκη τού έπαγγέλματος, δίχως έξάρσεις καί έκπλήξεις, μέ έλάχιστες άθηναϊκές έπισκέψεις καί μέ ροπές πρός τό μέσο γούστο τών σύγχρονων μαζικών έπιλογών. Η τηλεόραση, ή οικονομική κρίση, ή πνευματική σκουπιδόσκονη καί ή παθητική άμυνα τού έλιτισμού έκαναν τό θαύμα τους.

Εφέτος θά άρχίσω νά άπαριθμώ τά θεατρικά πεπραγμένα ξεκινώντας άπό τούς έλεύθερους θιάσους μας πού κινδυνεύουν άμεσα άπό τή χρηματική ύποτονικότητα καί τίς άνασυντάξεις τών ήθοποιών στήν ένδοχώρα.

★ Η «Πειραματική Σκηνή της Τέχνης» έπανέλαβε στήν άρχή τή χρονιάς τίς «Νύχτες Χαμένων Ερώτων» τού Γιούκιο Μισίμα, τού διάσημου γιαπωνέζου συγγραφέα καί ποιητή μέ τήν ίδιόρρυθμη ποιητική φύση πού έξέφρασε μέ τήν έκκεντρικότητα τής ζωής καί τής αύτοκτονίας του τό μεγάλο διχασμό στή φύση καί τήν ψυχή τής σύγχρονης Ιαπωνίας. Ο Νίκος Χουρμουζιάδης σκηνοθέτησε τά μικρά αύτόνομα σκέτς, μίγμα θεάτρου Νο καί Καμπούκι, μέ τά όποία ή ποιητική αύθαιρεσία τού Μισίμα προσπάθησε νά παντρέψει τήν ιερατική τελετουργία τής παράδοσης «Νό» μέ τό ρεαλιστικό λυρισμό τού «Καμπούκι». Αλλοι κώδικες, ξένες αίσθητικές φόρμες, άλλη πολισμική χροιά. Η «Πειραματική Σκηνή της Τέχνης» έδωσε τή δύσκολη προσέγγιση μέ άρκετά καλό έπίπεδο έρμηνείας, κερδίζοντας, άν όχι μιά πειστική μεταφορά, τουλάχιστον τό λυρικό ποιητικό λόγο τού συγγραφέα. Ατύχησε, όμως, στόν «Καλό άνθρωπο τού Σε Τσουάν» τού Μπέρτολντ Μπρέχτ, πού ή σκηνοθεσία τού Νίκου Χουρμουζιάδη θέλησε νά δεί «φυσικά» καί «καθαρά», παρακάμπτοντας όλόκληρο ίστορικό Μπρέχτικης τεχνοτροπίας καί άποψης. Είδαμε έναν Μπρέχτ γυμνό, νατουραλιστικό, μελοδραματικό καί πονετικό, πού δέ θά ένοχλούσε νά διατηρούσε μέσα στή θαμπάδα τής κοινωνικής άλήθειας του τά δραματουργικά του έκφραστικά μέσα. Δυστυχώς, οί έρμηνείες ήταν άπλοποιημένες σέ βαθμό παιδαριώδους έρασιτεχνισμού καί ήθοποιοί μέ δυνατότητες καί ταλέντο τής «Πειραματικής Σκηνής της Τέχνης» έδωσαν ένα άσχημάτιστο έπίπεδο έαυτό. Από τήν όλη έμπειρία προέκυψε τό άπλό συμπέρασμα ότι ή τεχνική σέ μιά παράσταση όφείλει νά διατηρεί τό ύφος καί τό ύψος της.

★ Τό «Θεατρικό Εργαστήρι Θεσσαλονίκης», τό άρχαιότερο σέ παράδοση έλεύθερο θέατρο μέ λαμπρά χρόνια έπιτυχίας καί έποχές θλιβερής άποτελμάτωσης, θέλησε νά κάνει μιά νέα άρχή μέ τό «Χαμένο χρόνο» τού Τζών Χόπκινς σέ σκηνοθεσία Νίκου Ναουμίδη. Δυστυχώς γιά λόγους πού δέν άνήκουν στά ένδιαφέροντα καί τίς εύθύνες τής στήλης μου, κατά τή διάρκεια τών δοκιμών, τό «προσωπικό» στοιχείο έπικράτησε τού «έπαγγελματικού» καθώς καί ή παραδοσιακή άρχή τού «Θεατρικού Εργαστηριού» νά καταφεύγει σέ συλλογικές σκηνοθεσίες πού ώς φαίνεται έχει βαθιές ρίζες. Ο Νίκος Ναουμίδης, παλιό στέλεχος τού θεάτρου, άποσύρθηκε καί τελικά έμφανίστηκε ώς σκηνοθέτης ό Γιώργος Ρεμούνδος. Μέ αύτές τίς διαφωνίες καί μέ μικρό άριθμό παραστάσεων καλύφθηκε ή σαιζόν 1986/87 γιά τό «Θεατρικό Εργαστήρι Θεσσαλονίκης».

★ Εύχάριστη έκπληξη καί καλλιτεχνική ίκανοποίηση έξασφάλισε ή «Ομάδα Θεατρικής Αναζήτησης» τής Λέσχης Γραμμάτων καί Τεχνών Β. Ελλάδας μέ τό έργο τού Τένεσσυ Ούίλλιαμς «Ξαφνικά πέρυσι τό καλοκαίρι», πού σκηνοθέτησε μέ ώριμότητα καί θαθιά εύαισθησία ό Αχιλλέας Ψαλτόπουλος. Είναι τό τρίτο έργο τής όμάδας μετά άπό τή φλύαρη πειραματική προσέγγιση στόν Μπέκετ καί τή σάτιρα ύπερρεαλισμού τού Αλφρέν Ζαρρύ «Ο Υμπυ Βασιλιάς».

★ Τό «Καφέ θέατρο» τής Αντιγονιδών ξεκίνησε μέ έπιθεωρησιακή ρεβύ κατά τά συνηθισμένα καί κατέληξε στούς «Κουραμπιέδες» τού Χασάπογλου πού είχε παρουσιάσει πέρυσι στίς «Γιορτές Ανοιχτού Θεάτρου» σέ σκηνοθεσία Ελένης Καρπέτα.

Μιά νέα θεατρική όμάδα έκανε καί παρουσίασε τό «Διπλό στίγμα», ένιαία παρουσίαση δυό έργων, τού «Ιπτάμενου Ολλανδού» τού Λιρόι Τζόουνς καί τού «Θανάτου τού Ιούδα» τού Πώλ Κλωντέλ». Τήν παράσταση σκηνοθέτησε ή Μόνα Κοτσοπούλου.

ΣΤΟ χώρο τού Παιδικού Θεάτρου όλα τά θεατρικά σχήματα τής Θεσσαλονίκης έδωσαν ένα διακριτικό παρών, χωρίς ίδιαίτερες έξάρσεις.

Η έκπληξη ήρθε άπό τήν έρασιτεχνική «Παιδική Σκηνή» τού Πολιτιστικού Κέντρου τού δήμου Καλαμαριάς, πού μετά τήν περσινή έπιτυχία στό μιούζικαλ τού Γιάννη Ξανθούλη «Ανέβα στή στέγη νά φάμε τό σύννεφο», είχε τό κουράγιο καί τήν τόλμη νά άνεβάσει μέ ώραιότατη άποψη τό «Ονειρο τού Σκιάχτρου», τού Λεωνίδα Τριβιζά, μιά λυρική άλληγορία άνθρωπιστικού καί κοινωνικού χαρακτήρα πού άπευθύνεται άμεσα στή διάπλαση τών παιδιών καί στίς μέρες μας καί τών ένηλίκων. Τή σκηνοθεσία έκανε καί σ' αύτό τό έργο ή Αγγελική Σιαπάτρα καί ή παράσταση είχε άπό τεχνική άποψη τή σωστή έπαγγελματική άντιμετώπιση.

★ Από τίς έπισκέψεις «ξένων» ήμεδαπών θιάσων διδαχτήκαμε τόν κακώς έννοούμενο έμπορικό έπαγγελματισμό, τόν φετιχισμό τού ξεθυμασμένου πρωταγωνιστή, καί πολλά άλλα δυσάρεστα στήν άνάλυσή τους σύνδρομα.

● Αναφέρομαι τώρα είδικά στό σοβαρό πειραματισμό τού Σπύρου Βραχωρίτη πού μέ τή «θεατρική Λέσχη Βόλου» παρουσίασε μιά έκπληκτική άρχαϊκή Σοφόκλεια «Αντιγόνη» πού γοήτευσε τό κοινό, ένθουσίασε καλλιτεχνικά καί έδωσε νέα άφορμή γιά ύπεύθυνη περίσκεψη πάνω στή μεταφορά στή σύγχρονη σκηνή τών άρχαίων κλασικών μας.

● Η Αλίκη Βουγιουκλάκη έφερε τή «Φιλουμένα Μορτουράνο» σέ σκηνοθεσία Σπύρου Εύαγγελλάτου καί λαπρό έπιτελείο ήθοποιών καί κέρδισε τή μάχη τής ύπεύθυνης καταξιωμένης έρμηνείας πρώτου σοβαρού ρόλου, δείχνοντας στό κοινό έναν εύαισθητο σεβασμό, πού άν τόν διατηρήσει ίσως πετύχει νά φθάσει καί σέ έπίπεδα περισσότερο εύκαμπτης καί σύνθετης καλλιτεχνικής έκφρασης. Παρ' όλη τήν μακροχρόνια έντρύφηση στό μουσικό καί φαρσοκωμικό θέατρο καί τήν συντήρηση τού λαϊκού μύθου τής «Αλίκης», διατήρησε τήν άγάπη τής έξαντλητικής δουλειάς καί τόν αύτοσεβασμό τού θεατρίνου μέσα της.

πέρα άπό τό έπίπεδο τής άμφίεσης έποχής.

● Στή συνέχεια ή Κεντρική Σκηνή άνέβασε τήν άκαδημαϊκή καί τρομερά άκαμπτη «Πενθεσίλεια» τού Φόν Κλάιστ, ή όποία βρήκε άμήχανο τό Γιάννη Χουβαρδά, πού έπιχείρησε χωρίς έπιτυχία νά ύποκαταστήσει τήν έλλειψη θεατρικού καί κοινωνικού ταμπεραμέντου πού τό ρωμαντικά ίδεαλιστικό θέμα προϋποθέτει άφ' έαυτού του, μέ μιά φορμαλιστική προσφυγή στά μοντέρνα «χέθυ μέταλ» καί σέ εικαστικές άπόψεις πού δέν ξέφυγαν άπό τά όρια τού έντυπωσιασμού. Η ύψηλόφρονη φιλολογική φλυαρία τού Φόν Κλάιστ δέν μπόρεσε νά άποφευχθεί, ή έλλειψη πλοκής δέν καλύφθηκε άπό τούς όμαδικούς σχηματισμούς καί τίς μετακινήσεις ήθοποιών σέ στύλ ίστορικών κάδρων, καί ή παράσταση έγινε θραχνάς άνίας καί άγωνίας άπό μέρους τών θεατών, γιατί δέν είχε ούτε τήν έπίσημη άκαδημαϊκή άποψη ένός αύθεντικού ίστορικού έργου.

★ ΜΕ ένδιαφέρον χαιρετίστηκε ή ίδρυση τής νέας σκηνής στό πρώην «Βασιλικό» θέατρο, πού έδωσε τήν εύκαιρία στίς παραστάσεις τού ΚΘΒΕ νά άνασάνουν, καί τή δυνατότητα μεγαλύτερης παραγωγής. Πρώτο έργο καί καλλιτεχνική έπιτυχία τό «Παιχνίδι τής τρέλας καί τής φρονιμάδας» τού Γιώργου Θεοτοκά στήν έξυπνότατη σκηνοθεσία τής Νανάς Κανδρεβιώτου μέ καλλιτεχνική καθοδήγηση τού Μίνου Βολονάκη. Ο Μίνως Βολονάκης είχε σκηνοθετήσει τό ίδιο έργο στό ΚΘΒΕ τό 1974, ή τωρινή όμως παράσταση είχε μιά νέα φρεσκάδα καί χάρη πού άντανακλάστηκε στό κοινό καί τό έργο είχε είσπρακτική έπιτυχία.

Ο Δημήτρης Καρέλλης καί ή Εύα Κοταμανίδου στό έργο τού Πιραντέλλο «Εξι πρόσωπα ζητούν συγγραφεά», όπως παρουσιάσθηκε σέ σκηνοθεσία Δημήτρη Μαυρικίου.

ΚΑΙ όδηγούμαστε όλοταχώς στήν παραγωγή τού Κρατικού θεάτρου πού δέν ήταν καθόλου εύκαταφρόνητη, ούτε άπερίσκεπτη καλλιτεχνικά. Μέ τήν έναρξη τής καλλιτεχνικής χρονιάς τό Κ.Θ.Β.Ε. έπανέλαβε δύο έργα τής περασμένης χρονιάς πού είχαν σημειώσει καλλιτεχνικό καί είσπρακτικό ένδιαφέρον. Τό «Σαλόνικα» τής Αγγλίδας συγγραφέως Λουίζ Πέητζ, ένα πολύ ώραίο έργο μεταφυσικού πολιτισμού, μέ ρεαλιστική κωμική βάση, πού τό κοινό τής Θεσσαλονίκης άγάπησε ίδιαίτερα, έξοχα σκηνοθετημένο άπό τόν Γιάννη Ιορδανίδη.

● Τό «Σαλόνικα» παίχτηκε στόν μικρό χώρο τού «Υπερώου», ένώ ταυτόχρονα ή Κεντρική Σκηνή άνεβάζει τόν «Ασυλλόγιστο» τού Μολιέρου, μιά παρακινδυνευμένη μεταφορά τού Μολιερικού ύφους σέ κανάλια έλληνικού φαρσικού χιούμορ, πού υπερτόνισε τά μπουφόνικα στοιχεία τού έργου, κατέστρεψε όμως έντελώς τήν δραματουργική τεχνική καί τό σκηνικό στύλ του. Τό κοινό παραγέλασε όπως συνηθίζει άπό τήν παράδοση τής έλληνικής κωμωδίας καί στήριξε τό έργο μέ τό είσητήριό του, αύτό όμως δέν μπόρεσε νά μετριάσει τήν άμηχανία τής ένιαίας γραμμής καί τήν σχηματική παρουσία τών ήρώων, έκτός άπό τούς δύο κεντρικούς ήρωες πού δέν μπόρεσαν νά ύπερυψώσουν τό ρόλο τους

Στό μεταξύ παρεμβλήθηκαν άκόμη δύο περσινές έπαναλήψεις. Τά «4 πόδια τού τραπεζιού» τού Ιάκωβου Καμπανέλλη σέ σκηνοθεσία Στέλιου Γούτη, μιά πολύ μέτρια μεταφορά ένός άλληγορικού κοινωνικού έργου μέ ρεαλιστική χιουμοριστική στόφφα πού δέν μπόρεσε νά έξασφαλίσει ίσοτιμία έρμηνειών καί τήν πειστική ήθογραφία του.

Αλλη έπανάληψη ήταν τά «ξαδέλφια» τού Κωνσταντίνου Θλιμμένου σέ σκηνοθεσία Πάνου Παπαϊωάννου, μιά ένδιαφέρουσα όπτική τών σύγχρονων πολιτικών καί κοινωνικών ήθών τής νεοελληνικής ζωής, άπό έλεύθερη πανοραμική ματιά ένός εύαίσθητου καί ταλαντούχου συγγραφέα πού έτυχε στή σκηνοθετική του μεταφορά νά μεταδώσει στό κοινό ένα ώραίο ρεαλιστικό κλίμα, ένδιαφέρουσες έρμηνείες καί δέσιμο ρόλων.

★ Αφιερωμένες στά 50 χρόνια άπό τό θάνατο τού Πιραντέλλο δύο παραστάσεις έργων του, ένώ άναμενόνταν μέ τή στωική παθητικότητα τής έπιμνημόσυνης δέησης στή μνήμη ένός μεγάλου διανοητή συγγραφέα, καί άκαδημαϊκού δραματουργού, δηλαδή καθόλου θεατρίνου διαχρονικού τύπου, έπεσαν σάν διάττοντες στήν γενικά μέτρια όμαλότητα τής φετινής χρονιάς καί καταγράφηκαν στίς παραστάσεις μέ ξεχωριστό ένδιαφέρον καί έπίδραση στό κοινό. Τό «Ετσι είναι άν έτσι νομίζετε» σκηνοθετήθηκε άπό τό Νίκο Χαραλάμπους μέ μιά μικρή προδοσία αύτού πού κλασικά έχει έπιβληθεί σάν πιραντελλικό ύφος. Τόν έλίτ σχολαστικισμό τής ένδυμασίας, τού άρχιτεκτονικού χώρου, τού στύλ μιάς συγκεκριμένης έποχής καί τού στόμφου της. Εκλαϊκεύοντας μέ έλάχιστες πινελιές τό πιραντελλικό ύφος, χωρίς όμως νά προδώσει ούτε γραμμή τό πνεύμα, τό όραμα καί τή θεώρηση τού συγγραφέα, ό Ν. Χαραλάμπους τόνισε τό κοινωνικό στίγμα μέ κάποιο προσιτότερο στίς δικές μας δομές ύφος, πού εύτυχώς δέν ξέπεσε στό λαϊκισμό καί τή φτήνεια. Ο συγγραφέας Πιραντέλλο, πού είναι τό πρόσωπο τού κεντρικού ήρωα, δέν σκέφτεται στή σκηνή κατά τήν άκαδημαϊκή άντίληψη τού πιραντέλλικου θεάτρου, άλλά στά χέρια τού Νίκου Χαραλάμπους «πάσχει» καί «ζεί» σάν άληθινός θεατρίνος. Η σκηνοθεσία έπομένως δέν πρόδωσε τόν κλασικό κώδικα γιά ύστερόβουλη εύκολία, άλλά γιατί άφησε τόν έαυτό της νά άντικρύσει τό έργο μέ μάτι θεατρίνου σκηνής, ένα προσόν πού στερείται ή ψυχρή διανοητική δραματουργία τού Πιραντέλλο, ό όποίος φτάνει τή σχηματοποίηση τών ήρώων του σέ έπίπεδα ίδεολογικών συμβόλων. Ο Νίκος Χαραλάμπους τά ζωντάνεψε καί τάκανε νά αίσθάνονται. Η παράσταση ήταν θαυμάσια, είχε είρμό, άρμονία, χάρη, χιούμορ, εύαισθησία, δραματικότητα, τραγικότητα καί δέος. Παρεξηγήθηκαν οί άκαμπτες άκαδημαϊκές συνειδήσεις, στίς όποίες καλώς ή κακώς, προσωπικά δέν άνήκω, γιατί έμαθα νά άναζητάω τό θέατρο πρώτα μέσα στή ζωή καί όχι άντίθετα.

★ Η τελευταία παράσταση τού ΚΘΒΕ μέ τήν όποία έκλεισε τή φετινή σαιζόν του, ήταν τό δεύτερο έργο τού Πιραντέλλο πού έπέλεξε ή έπιτροπή τού δραματολογίου, τά «Εξι πρόσωπα ζητούν συγγραφέα». Στά ταλαντούχα καλλιτεχνικά χέρια τού σκηνοθέτη Δημήτρη Μαυρίκιου, τό έργο μπόρεσε νά άποδοθεί πολυεπίπεδα μέσα άπό άψογη χρήση μοντέρνων κωδίκων καί νά γίνει ή μεγάλη έπιτυχία τής θεατρικής Θεσσαλονίκης, γιά τό 1987. Εύχή τής στήλης νά έπαναληφθεί τού χρόνου. Αλλωστε τό κοινό τής Θεσσαλονίκης έδειξε ότι ξέρει νά στηρίζει τήν γνήσια ποιότητα άκόμη καί σέ έργα πού θεωρούνται γενικά «δύσκολα», γιά τό πλατύ κοινό. Βλέπουμε ότι τό ρεπερτόριο τού ΚΘΒΕ προηγείται καί ποιοτικά έφέτος σέ σχέση μέ τίς παραστάσεις τών έλεύθερων θεατρών, κι αύτό δέν είναι καθόλου ένθαρρυντικό, γιατί στά έλεύθερα θέατρα θρίσκεται τό σπέρμα τού πειράματος καί τού νέου θεατρικού στοιχείου. Τό ύπουργείο Πολιτισμού άς μελετήσει καλλίτερα τίς έπιχορηγήσεις, ξέρουμε όλοι ξεκάθαρα ότι τά έλεύθερα θέατρα στήν κυριολεξία ζητιανεύουν γιά νά μήν ξεπέσουν οί ποιότητες τών παραστάσεών τους, κι αύτό είναι ντροπή άκόμη καί σέ μιά χώρα όπως ή Ελλάδα πού έχει θέσει σέ πρώτο-διαφημιζόμενο έπίπεδο ένδιαφέροντος τά άθλητικά σκόρ.

Ηρώ Βακαλοπούλου